

УДК 657.37:006.032

**ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ
ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ДЛЯ МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ**

Безкоровайна Лідія Василівна,

к.е.н., доцент

Башук Ірина Геннадіївна,

к.е.н., доцент

Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця

м. Харків, Україна

Lidiia.Bezkorovaina@hneu.net

iryna.voloshan@hneu.net

Анотація: Доведено необхідність запровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності на підприємствах України і в малому та середньому бізнесі зокрема. Вказано на проблеми, які виникають при впровадженні МСФЗ на підприємствах малого та середнього бізнесу і визначено шляхи подолання цих проблем.

Ключові слова: Міжнародні стандарти фінансової звітності, малий та середній бізнес, бізнес-процеси, підготовка персоналу, програмне забезпечення, фінансове навантаження.

Впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) в Україні є однією з ключових умов інтеграції українських підприємств у світовий економічний простір. В умовах глобалізації бізнесу та зростаючого інтересу інвесторів до прозорості та порівнянної фінансової інформації питання адаптації обліку та звітності до міжнародних вимог набуває особливої важливості.

МСФЗ забезпечують уніфікований підхід до визнання, оцінки та розкриття фінансових показників, що дозволяє підвищити прозорість діяльності підприємств і достовірність фінансової звітності. Водночас перехід на МСФЗ для українських компаній пов'язаний із низкою проблем: необхідністю модернізації

бухгалтерських систем, підготовки персоналу, адаптації внутрішніх процесів обліку, а також впровадження нових підходів до визнання доходів, витрат та фінансових інструментів.

Особливу актуальність ця тема набуває для підприємств, що прагнуть залучати іноземні інвестиції, брати участь у міжнародних проєктах або виходити на закордонні ринки капіталу, адже фінансова звітність за МСФЗ є ключовим інструментом довіри для потенційних партнерів та кредиторів.

Багато українських вчених підтримують необхідність запровадження МСФЗ у облікову практику. Так, Т. Шепель зазначає, що використання МСФЗ відкриває доступ до західних ринків капіталу та сприяє ефективному моніторингу господарської діяльності підприємств [1, с. 36]. Сас Л., Баланюк І. та Шеленко Д. підкреслюють, що впровадження МСФЗ в облікову систему України відповідає вимогам часу та розвитку ринкової економіки. Вони окреслюють, що ключові передумови для застосування МСФЗ – це інтеграція до європейського простору та необхідність підвищення прозорості фінансової звітності [2, с. 78]. У статті Поліщук О. та Білоус В., присвяченій використанню МСФЗ суб'єктами малого бізнесу, автори доводять, що застосування міжнародних стандартів є важливим чинником підвищення фінансової стійкості та конкурентоспроможності малих та середніх підприємств [3, с. 269]. Лежненко Л. І. та Кругла М. М. зазначають важливість застосування міжнародних стандартів для компаній, орієнтованих на міжнародні контакти й інвестиції [4, с. 57]. Однак, усі ці автори зазначають також існування багатьох проблем, пов'язаних з впровадженням МСФЗ в українську практику.

Найбільша складність для українських підприємств у впровадженні МСФЗ полягає в комплексній невідповідності національних стандартів бухгалтерського обліку (НП(С)БО) та міжнародних вимог, що створює низку організаційних, фінансових та кадрових викликів. Ця проблема багатогранна і включає такі аспекти: несумісність принципів обліку; недостатня кваліфікація персоналу; необхідність модернізації облікових систем; фінансові витрати на адаптацію та аудит; організаційні та стратегічні виклики.

В Україні впровадження МСФЗ для малого та середнього бізнесу не є обов'язковим, проте воно може мати значні переваги. Зазвичай міжнародні стандарти застосовують великі компанії, що публічно звітують, банки, страхові компанії та підприємства з державною участю, тоді як підприємства малого та середнього бізнесу ведуть облік за національними стандартами бухгалтерського обліку, які є простішими та орієнтованими на податковий облік. Впровадження МСФЗ дає можливість залучати інвестиції, оскільки міжнародні інвестори більше довіряють фінансовій звітності, складеній за міжнародними стандартами, ніж за національними. Крім того, це полегшує вихід на міжнародний ринок, оскільки іноземним партнерам легше оцінювати фінансові показники підприємства, підвищує прозорість та контроль за фінансовими потоками, а також покращує кредитний рейтинг компанії, оскільки банки легше оцінюють ризики кредитування при наявності звітності за МСФЗ.

Разом з тим, для малого та середнього бізнесу впровадження міжнародних стандартів пов'язане з певними складнощами, зокрема високими витратами на навчання персоналу, оновлення програмного забезпечення та аудит, складністю ведення обліку через необхідність застосування правил оцінки активів, резервів, доходів та фінансових інструментів, а також необхідністю змін у внутрішніх процесах, таких як облікові політики, документообіг та звітність. Тому, хоча МСФЗ не є обов'язковими для малого та середнього бізнесу, їх застосування доцільне для компаній, що планують співпрацювати з міжнародними партнерами, залучати іноземні інвестиції або покращити управлінський облік і контроль за фінансовими потоками. Для більшості підприємств практичнішим залишається ведення обліку за національними стандартами з поступовим впровадженням окремих елементів МСФЗ у разі потреби.

Впровадження МСФЗ для малого та середнього бізнесу в Україні є складним і багатогранним процесом, що супроводжується значним фінансовим навантаженням на підприємства. Підприємства цього сектору зазвичай мають обмежені фінансові ресурси та працюють в умовах жорсткої конкуренції, тому будь-які додаткові витрати потребують ретельного економічного обґрунтування.

Перехід на міжнародні стандарти фінансової звітності потребує істотних фінансових вкладень, які для малого та середнього бізнесу не завжди є доступними або доцільними у короткостроковій перспективі.

Фінансові витрати, пов'язані з упровадженням МСФЗ, мають комплексний характер і охоплюють декілька напрямів. Передусім це витрати на навчання та перепідготовку бухгалтерського персоналу, оскільки застосування міжнародних стандартів вимагає володіння спеціальними знаннями та практичними навичками. Такі витрати є систематичними, адже МСФЗ постійно оновлюються, що зумовлює необхідність регулярного підвищення кваліфікації фахівців. Значну частку фінансових ресурсів підприємства змушені спрямовувати на придбання, адаптацію або оновлення програмного забезпечення, яке забезпечує ведення обліку та формування фінансової звітності відповідно до вимог МСФЗ. У багатьох випадках стандартні бухгалтерські програми не підтримують усі необхідні функції, що призводить до додаткових витрат на їх доопрацювання або заміну.

Окремим елементом фінансового навантаження є залучення зовнішніх консультантів, аудиторів і експертів з міжнародної фінансової звітності. Для малого та середнього бізнесу такі послуги є досить дорогими, однак без професійного супроводу ризик помилок у трансформації звітності суттєво зростає. Крім того, підприємства несуть витрати, пов'язані з розробленням та впровадженням внутрішніх регламентів, облікових політик і методичних рекомендацій відповідно до вимог МСФЗ, що також потребує додаткових фінансових і часових ресурсів.

Сукупність зазначених витрат створює значний фінансовий тиск на підприємства малого та середнього бізнесу, особливо в умовах нестабільного економічного середовища. Для багатьох суб'єктів господарювання такі витрати не приносять негайного економічного ефекту, що знижує мотивацію до впровадження МСФЗ та змушує відкладати цей процес на невизначений період. Саме тому фінансовий аспект залишається одним із ключових стримуючих

факторів переходу малого та середнього бізнесу України на міжнародні стандарти фінансової звітності.

Другим суттєвим викликом для малого та середнього бізнесу в Україні є складність та концептуальна насиченість системи міжнародних стандартів фінансової звітності. На відміну від національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, які здебільшого ґрунтуються на чітко визначених правилах і регламентованих підходах, МСФЗ базуються на принципах професійного судження, економічної сутності операцій та необхідності застосування оціночних показників. Такий підхід значно ускладнює процес ведення обліку та складання фінансової звітності, особливо для підприємств з обмеженими кадровими та методичними ресурсами.

МСФЗ передбачають більш глибоке та деталізоване регулювання процесів визнання доходів і витрат, оцінки активів і зобов'язань, формування резервів і забезпечень, обліку фінансових інструментів, а також розкриття інформації у фінансовій звітності. Для правильного застосування стандартів бухгалтер повинен не лише знати вимоги МСФЗ, а й уміти інтерпретувати їх у контексті конкретної господарської операції, що потребує високого рівня професійної підготовки та практичного досвіду. Для малого та середнього бізнесу, де бухгалтерська служба часто обмежується однією або двома особами, така складність створює значні організаційні та методологічні труднощі.

Особливі складнощі виникають під час застосування оціночних категорій, зокрема визначення справедливої вартості активів, оцінки знецінення основних засобів і нематеріальних активів, формування резервів сумнівних боргів, забезпечень під зобов'язання та умовні зобов'язання. Такі процедури передбачають використання складних розрахунків, прогнозних показників, дисконтованих грошових потоків і професійних припущень, що значно підвищує ризик помилок та суб'єктивності в облікових оцінках. У багатьох випадках для коректного застосування вимог МСФЗ підприємства змушені залучати незалежних оцінювачів або консультантів, що ускладнює обліковий процес та підвищує його трудомісткість.

Крім того, МСФЗ встановлюють підвищені вимоги до обсягу та якості розкриття інформації у фінансовій звітності. Підприємства повинні надавати детальні пояснення щодо облікової політики, ключових суджень керівництва, використаних оцінок і припущень, що застосовувалися при складанні звітності. Для малого та середнього бізнесу виконання таких вимог є складним завданням, оскільки потребує додаткового часу, систематизації значних масивів інформації та глибокого розуміння економічної сутності операцій.

У сукупності складність методології МСФЗ, необхідність застосування професійного судження та високі вимоги до розкриття інформації істотно ускладнюють їх впровадження для малого та середнього бізнесу, підвищуючи ризик допущення помилок, неповного або некоректного відображення фінансової інформації у звітності.

Третім важливим аспектом впровадження МСФЗ для малого та середнього бізнесу є організаційна складність та необхідність суттєвих змін у внутрішніх процесах підприємства. Перехід на міжнародні стандарти передбачає не лише технічну зміну підходів до обліку, а й комплексну трансформацію системи управління фінансовою інформацією. Підприємство змушене переглядати та формалізувати облікову політику, адаптувати внутрішні регламенти, впроваджувати нові процедури документування господарських операцій, а також забезпечувати їх відповідність принципам МСФЗ, зокрема принципам превалювання сутності над формою та нарахування.

МСФЗ висувають підвищені вимоги до аналітичності облікових даних і внутрішнього контролю, що зумовлює потребу створення або удосконалення систем управлінського обліку, внутрішнього аудиту та контролю за правильністю відображення операцій. Для малого та середнього бізнесу, де управлінські функції часто зосереджені в руках обмеженого кола осіб, впровадження таких систем є складним організаційним завданням і потребує значних часових та людських ресурсів.

Практично всі бізнес-процеси підприємства потребують адаптації – починаючи з оформлення первинних документів і закінчуючи формуванням

фінансової та управлінської звітності. Господарські операції, які раніше обліковувалися за спрощеними схемами, відповідно до МСФЗ мають бути проаналізовані з точки зору їх економічної сутності, правильного періоду визнання та віднесення до відповідних статей доходів або витрат. Наприклад, навіть незначні витрати на закупівлю матеріалів, оплату послуг або оренду потребують коректного розмежування між звітними періодами, розподілу за функціональним призначенням та, за необхідності, капіталізації або створення відповідних забезпечень.

Крім того, перехід на МСФЗ часто вимагає зміни підходів до взаємодії між бухгалтерською службою та іншими структурними підрозділами підприємства. Фінансова інформація повинна формуватися не лише на основі бухгалтерських даних, а й із залученням управлінських, виробничих та договірних даних, що потребує узгодженості дій, підвищення фінансової грамотності персоналу та налагодження ефективних внутрішніх комунікацій.

У результаті організаційна складність переходу на МСФЗ для малого та середнього бізнесу проявляється не лише у необхідності зміни облікових процедур, а й у потребі комплексної перебудови внутрішніх процесів управління, що у короткостроковій перспективі може створювати додаткове навантаження на підприємство та стримувати активне впровадження міжнародних стандартів.

Четвертий виклик впровадження МСФЗ для малого та середнього бізнесу пов'язаний із недостатнім рівнем професійної підготовки персоналу, насамперед бухгалтерських і фінансових працівників. Значна частина фахівців, які працюють на підприємствах МСБ, має практичний досвід ведення обліку за національними стандартами та податковими правилами, однак не володіє достатніми знаннями щодо концептуальних засад МСФЗ, принципів професійного судження, методів оцінки активів і зобов'язань, а також вимог до розкриття інформації у фінансовій звітності.

МСФЗ ґрунтуються на принципово іншій філософії обліку, що вимагає від бухгалтера не лише технічних навичок, а й аналітичного мислення, здатності застосовувати професійне судження та інтерпретувати економічну сутність

господарських операцій. Для працівників, які тривалий час працювали в умовах жорстко регламентованих національних стандартів, така зміна підходів є складною і потребує ґрунтовної перепідготовки. Навчання персоналу, у свою чергу, потребує значних часових і фінансових витрат, що для малого та середнього бізнесу часто є критичним фактором.

Навіть після проходження спеціалізованих курсів або тренінгів працівники нерідко стикаються з труднощами практичного застосування отриманих знань. Це особливо актуально під час складання першої фінансової звітності за МСФЗ, трансформації показників, формування приміток та здійснення складних облікових оцінок, зокрема щодо справедливої вартості, знецінення активів, створення резервів і забезпечень. У таких умовах виникає потреба в постійній методологічній підтримці з боку зовнішніх консультантів або аудиторів, що знову ж таки збільшує витрати підприємства.

Крім того, кадрові обмеження малого та середнього бізнесу не завжди дозволяють розподілити функції між кількома спеціалістами, тому відповідальність за облік, аналіз і складання звітності часто покладається на одного бухгалтера. Це підвищує ризик професійного вигорання, помилок та формального підходу до виконання вимог МСФЗ, що негативно впливає на якість фінансової інформації. У результаті недостатня кваліфікація персоналу стає не лише технічним, а й стратегічним бар'єром на шляху ефективного впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності на підприємствах малого та середнього бізнесу.

П'ятий аспект – неповнота або невідповідність наявних даних. Підприємства МСБ здебільшого ведуть бухгалтерський облік з орієнтацією на податкові потреби або за спрощеними національними правилами, які не передбачають детального відображення багатьох облікових об'єктів і операцій, що є обов'язковими відповідно до МСФЗ. Унаслідок цього інформація, накопичена у бухгалтерських регістрах, часто є недостатньою для коректного формування фінансової звітності за міжнародними стандартами.

Зокрема, у системі обліку можуть бути відсутні дані щодо створення та обґрунтування резервів і забезпечень, обліку відстрочених податкових активів і зобов'язань, класифікації фінансових інструментів, визначення справедливої вартості активів, а також розмежування доходів і витрат за принципом нарахування. Часто не ведеться аналітичний облік, необхідний для розкриття інформації у примітках до фінансової звітності, зокрема щодо строків погашення дебіторської та кредиторської заборгованості, умов договорів або ризиків, пов'язаних із фінансовою діяльністю підприємства.

Перехід на МСФЗ у таких умовах потребує проведення глибокого попереднього аналізу облікових даних, їх трансформації та доповнення, а також відновлення інформації за попередні періоди. Це може включати переоцінку активів і зобов'язань, коригування первісної вартості об'єктів обліку, уточнення строків корисного використання необоротних активів, перегляд умов договорів із контрагентами та впорядкування первинної документації. Для малого та середнього бізнесу такі роботи є трудомісткими і часто потребують залучення зовнішніх фахівців, що знову ж таки збільшує часові та фінансові витрати.

Крім того, ризик помилок на етапі трансформації облікових даних є досить високим, особливо за відсутності історичної інформації або належного документального підтвердження окремих господарських операцій. У результаті неповнота або невідповідність наявних даних стає суттєвим бар'єром для якісного та своєчасного впровадження МСФЗ, а також може негативно вплинути на достовірність і порівнянність фінансової звітності малого та середнього бізнесу.

Ще одним суттєвим викликом є психологічний та організаційний фактор. Власники та керівники малого та середнього бізнесу часто звикли до простих і швидких методів ведення обліку, а впровадження МСФЗ вимагає більш структурованого і формалізованого підходу. Це може викликати опір персоналу і необхідність змін у корпоративній культурі.

Нарешті, існують регуляторні та законодавчі складнощі. В Україні система регулювання впровадження МСФЗ ще не повністю адаптована до потреб малого

та середнього бізнесу, існують розбіжності між податковим і фінансовим обліком, що створює додаткові труднощі при складанні звітності і плануванні податкових платежів.

Таким чином, головні виклики для малого та середнього бізнесу при впровадженні МСФЗ можна підсумувати так: високі фінансові витрати, складність стандартів, потреба в організаційних змінах, недостатній досвід персоналу, невідповідність наявних даних, психологічний опір і законодавчі бар'єри. Проте успішне подолання цих проблем відкриває підприємствам нові можливості для залучення інвесторів, підвищення прозорості фінансової звітності та конкурентоспроможності на міжнародному рівні.

Список літератури

1. Шепель Т. П. Розвиток бухгалтерського обліку в Україні на основі впровадження МСФЗ: проблеми і перспективи. Облік і фінанси. 2021. № 1 (91). С. 36–43. URL : https://www.researchgate.net/publication/350943943_Development_of_Accounting_in_Ukraine_Based_on_the_Implementation_of_IFRS_Problems_and_Prospects (дата звернення 29.01.2026).
2. Сас Л., Баланюк І., Шеленко Д., Василюк М., Матковський П., Гнатишин Л. (2023). Міжнародні стандарти фінансової звітності в обліковій системі України. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2023. № 1(48). С. 78–90. URL : <https://doi.org/10.55643/fcaptp.1.48.2023.3952> (дата звернення 31.01.2026).
3. Поліщук О., Білоус В. Використання МСФЗ суб'єктами малого бізнесу: особливості впровадження та проблемні аспекти. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*. 2024. № 326(1), 267–273. URL : <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-326-42> (дата звернення 30.01.2026).
4. Лежненко, Л. І., Кругла, М. М. Історичні аспекти впровадження МСФЗ (IFRS) у світі і в Україні. *Підприємництво і торгівля*. 2024. № 41. С. 54–60. URL : <https://doi.org/10.32782/2522-1256-2024-41-07> (дата звернення 30.01.2026).